

N.B. (1) All questions are compulsory

(2) Figures to the right indicate full marks.

1. (a) Choose the correct alternative (Any Eight) (8)

- (i) A new National Programme called 'Make in India' was announced by the _____ government. (Manmohan Singh/ Narasimha Rao/ Narendra Modi)
- (ii) _____ is the integration of economies and societies. (Liberalisation/ Privatisation/ Globalisation)
- (iii) Natural rights theory began with (Hugo Grotius/ John Locke/ Thomas Hobbes).
- (iv) The Right to freedom of religion is a _____ (Directive principle/ Fundamental right/ Constitutional right).
- (v) _____ includes fresh water in ice caps. (Lithosphere/ hydrosphere/ Biosphere)
- (vi) _____ consists of the biotic and abiotic factors that surround an organism. (Environment/ Ecosystem/ Ecology)
- (vii) When a person is bored he is experiencing _____. (Distress/ Hyperstress/ Hypostress)
- (viii) _____ is any event that subjects the individual to unbearable demands. (Frustration/ conflict/ stressor)
- (ix) _____ proposed Hierarchy of Needs model. (Abraham Maslow/ Carl Rogers/ Sigmund Freud)
- (x) As a method of resolving conflict, _____ often leads to a lose-lose situation. (Avoiding/ Competing/ Collaborating)

1. (b) Write True or False (any seven): (7)

- (i) Liberalisation makes no difference to the inflow of foreign capital.
- (ii) Corporate farming is small-scale farming.
- (iii) Article 18 of the Constitution prohibits untouchability.
- (iv) Human rights are absolute.
- (v) Forests perform no ecological function.
- (vi) The composition of the environment is the same everywhere.
- (vii) School is the secondary agent of socialisation.
- (viii) Competitive work environment is a background stressor.
- (ix) Crying reduces stress.
- (x) According to Maslow, cognitive needs must be satisfied before the need for self-actualisation.

P.T.O.....

2. a. Discuss the reasons for farmer's suicides in India. (15)

OR

b. Define migration. Explain the types, causes and effects of migration.

3. a. Explain the concept of human rights. Elaborate its origin and evolution. (15)

OR

b. Discuss the impact of environmental degradation on human life.

4. a. How do values influence human development? (15)

OR

b. Discuss the various types of stressors.

5. a. Elaborate on Maslow's theory of self-actualisation. (15)

OR

b. Write short notes on :(any three)

(i) Privatisation

(ii) Right to freedom of equality

(iii) Ecology

(iv)Types of aggression

(v) Types of conflicts

वेळ: २ तास ३० मिनिटे

गुण: ७५

सूचना: १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

१.अ) योग्य पर्याय निवडा. (कोणतेही आठ)

०८

१. 'मेक इन इंडिया' हा नवीन राष्ट्रीय कार्यक्रमसरकारने जाहीर केला.
(मनमोहन सिंग, नरसिंह राव, नरेंद्र मोदी)
२. अर्थव्यवस्थेचे आणि समाजाचे एकीकरण म्हणजे.....होय.
(उदारीकरण, खाजगीकरण, जागतिकीकरण)
३. नैसर्गिक हक्कांचा सिद्धांत.....आरंभ केला.
(हुगो ग्रोटियस, जॉन लॉक, थॉमस हॉब्स)
४. धार्मिक स्वातंत्र्याचा हक्क हा एक.....आहे.
(निर्देशक तत्व, मुलभूत हक्क, घटनात्मक हक्क)
५.बर्फाच्या जाड आवरणातील ताजे पाणी समाविष्ट आहे.
(मृदावारणात, जलावारणात, जीवावरणात)
६. जीवांच्या सभोवताल असणाऱ्या जैविक आणि अजैविक घटकांचा समावेश.....मध्ये होतो.
(पर्यावरण, परिसंस्था, परिस्थितीकीशास्त्र)
७. जेव्हा व्यक्ती कंटाळते तेव्हा चा अनुभव येतो.
(दुःख, उच्चताण, हायपोस्ट्रेस)
८. व्यक्तीचे असह्य मागणीविषयीचे असे कोणतेही कार्य म्हणजे.....आहे.
(निराशा, संघर्ष, ताणक)
९. गरजांचा पदसोपान प्रारूप.....यांनी सुचवला.
(अब्राहम मॉस्लो, कार्ल राजर्स, सिगमुंड)
१०. संघर्षाचे निराकरणाची पद्धत म्हणून,.....अनेकदा हरणे-हरणे स्थितीत पुढाकार घेते.
(निवारण, स्पर्धा, सहयोग)

१.ब) पुढील विधाने चूक कि बरोबर आहेत ते सांगा. (कोणतेही सात)

०७

१. उदारीकरणामुळे विदेशी भांडवलाच्या आंतर्प्रवाहावर कोणताही फरक पडत नाही.
२. सामुदायिक शेती हि लघु शेती आहे.
३. राज्यघटनेचे कलम १८ अस्पृश्यतेला रोखते.
४. मानवी अधिकार परिपूर्ण आहेत.
५. वने पर्यावरणीय कार्य करीत नाहीत.

६. पर्यावरणाची रचना हि सर्वत्र सारखीच असते.
 ७. शाळा हे सामाजीकीकरणाचे दुय्यम माध्यम आहे.
 ८. कामाचे स्पर्धात्मक वातावरण हे एक पार्श्वभूमी ताणक आहे.
 ९. रडण्यामुळे ताण कमी होतो.
 १०. मॉस्लोच्या मतानुसार, आकलनविषयक गरजा स्व-वास्तविकरण गरजांच्या पूर्वी परिपूर्ण झाल्या पाहिजेत.

२. अ) भारतामधील शेतकऱ्यांच्या आत्महत्येच्या कारणांची चर्चा करा. १५

किंवा

ब) स्थलांतराची व्याख्या द्या. स्थलांतराचे प्रकार, कारणे आणि परिणाम स्पष्ट करा.

३. अ) मानवी हक्काची संकल्पना स्पष्ट करा. त्याच्या उगम आणि उत्क्रांतीचा तपशील द्या. १५

किंवा

ब) मानवी जीवनावरील पर्यावरण अवनतीच्या परिणामांची चर्चा करा.

४. अ) मुल्यांचा मानव विकासावर कसा प्रभाव पडतो? १५

किंवा

ब) ताणाकांच्या विविध प्रकारांची चर्चा करा.

५. अ) मॉस्लोच्या स्व-वास्तविकरण सिद्धांताचा विस्तृत तपशील द्या. १५

किंवा

ब) टीपा लिहा. (कोणत्याही तीन) १५

१. खाजगीकरण
२. समानतेचा हक्क
३. परिस्थितीकीशास्त्र
४. आक्रमकतेचे प्रकार
५. संघर्षाचे प्रकार
